

Jaarverslagenanalyse Jeugdzorg 2020

De financiële positie, uitgaven, capaciteit en productie van zorgorganisaties in de jeugdzorg

Oktober 2021

Intrakoop, inkoopcoöperatie van de zorg
Verstegen, accountants en adviseurs
samen met Marlyse-Research

Auteurs: Lorenzo Lippolis BEc, drs. Mike Lankhorst

Voorwoord

Het jaar 2020 zal de geschiedenisboeken in gaan als het jaar van de coronacrisis. Een jaar waarin de gezondheidszorg als nooit tevoren op de proef werd gesteld. Het onderdeel jeugdzorg neemt in relatie tot deze crisis een aparte positie in. Jongeren werden over het algemeen gevrijwaard van ernstige lichamelijke klachten. Zij werden op een andere manier getroffen, door sluiting van de scholen, de avondklok, de sluiting van sportverenigingen en horeca. De impact op de mentale gezondheid, in een levensfase als de pubertijd, was groot. We weten dat in deze levensfase het grootste sterfterisico gelegen is in zelfdoding, wat wijst op de existentiële aard van deze levensfase.

Het totaal aantal cliënten dat in 2020 onder behandeling is geweest ligt op ruim 330.000. Per saldo kwam het neer op ruim 3.000 cliënten extra, een groei van +0,9%. Men kan stellen dat ondanks de Covid19-crisis de sector in vergelijking redelijk in staat is geweest om haar behandelvolume op peil te houden. Tegelijkertijd weten we niet wat de onbehandelde behoefte is geweest onder de doelgroep van de jeugdzorg. Ten aanzien van het eerder genoemde zelfdodingscijfer is geen bijzondere verhoging waargenomen in het afgelopen jaar. De lange termijn effecten zijn echter moeilijk in te schatten.

De andere 'crisis' waaraan de jeugdzorg blootstaat komt voort uit de decentralisatie naar gemeenten in 2015. Deze decentralisatie ging gepaard met een forse bezuinigingsronde door het rijk van 15%. Zes jaar later moeten we vaststellen dat er geen week voorbij gaat zonder dat de ongewenste spin-offs van deze decentralisatie in het landelijk nieuws zijn. In de eerste jaren vooral vanwege de wijze waarop de aanbieders in het nieuws waren vanwege de lage tarieven, toename van de administratieve lastendruk, wachtlijsten etc.

De financiële misère lijkt verschoven te zijn van de aanbieders naar de betalende gemeenten. De rechter dwong gemeenten om kostendekkende tarieven te bieden. De financiële ratio's komen weer langzaam op orde. Zij blijven weliswaar zeker in absolute termen ver achter bij andere sectoren in de zorg. Daar kan echter de vraag bij gesteld worden of dit maatschappelijk zinvolle ratio's zijn. Zeker wanneer de solvabiliteit boven de 20% en soms wel 30% ligt zoals in de gehandicaptenzorg.

De hervormingsagenda jeugdhulp 2022-2028 behelst een grote verandering van het huidige stelsel, waarbij er onder andere aandacht zal zijn of de actuele wijze van contracteren door elke gemeente afzonderlijk voor alle onderdelen van de zorg wel te handhaven is. Ook wordt er naar gestreefd om de administratieve last significant naar beneden te brengen en de wijze waarop professionals zich moeten verantwoorden. Kortom, er ligt een zeer ambitieuze agenda te wachten voor de komende jaren, waarin alle stakeholders inclusief het rijk opnieuw uitgedaagd worden om op basis van de bedoeling het huidige stelsel te herontwerpen. De governance vraagstukken die daarbij opgelost moeten worden spelen ook elders in de zorg. Immers regionale samenhang moet niet alleen bereikt worden binnen hulp aan specifieke doelgroepen zoals jeugd en ouderen maar ook tussen de huisarts in de eerstelijns en de tweede lijn zoals ziekenhuizen, respectievelijk, verpleeghuizen en revalidatie. In zijn algemeenheid zal gespecialiseerde expertise vaker ingezet worden op plaatsen waar de patiënt respectievelijk de eerste hulpverlener is. Dat zal vaak het gezin zijn. Kortom belangrijk dat het leerproces deze keer met alle betrokkenen in de goede richting beweegt.

Prof. dr. Richard Janssen

Inhoudsopgave

	Voorwoord	2
1.	Inleiding	4
	1.1 Verantwoording	4
	1.2 Leeswijzer	4
2.	Financiële positie	6
	2.1 Resultaat	6
	2.2 Solvabiliteit	7
	2.3 Liquiditeit	7
3.	Bedrijfslasten	8
	3.1 Inkoopuitgaven	8
	3.2 Personeelskosten	11
4.	Capaciteit en productie	13

1. Inleiding

1.1 Verantwoording

Intrakoop, de inkoopcoöperatie van de zorg, en Verstegen accountants en adviseurs hebben een analyse uitgevoerd op de jaarverslagen van organisaties actief in de sector jeugdzorg die half oktober 2021 beschikbaar waren over het jaar 2020. De sector jeugdzorg omvat alle vormen van hulp en ondersteuning (licht verstandelijk beperkt, opvoedvragen, opvoedhulp en jeugd-ggz) variërend van licht ambulante (bijv. opvoedvragen) tot en met intensieve, zeer gespecialiseerde zorg in een al dan niet gesloten setting en jeugdbescherming. Doel van deze jaarverslagenanalyse is de financiële kengetallen en uitgaven van de jeugdzorgsector in kaart te brengen.

De analyse is uitgevoerd op basis van 245 bruikbare jaarverslagen, voorzien van financiële cijfers over het jaar 2020 met vergelijkende cijfers over 2019. De onderzochte organisaties vertegenwoordigen 94% van de totale omzet. Zorgorganisaties die in meerdere deelsectoren actief zijn worden tot de jeugdzorg gerekend, als de gesegmenteerde omzet in dit segment het grootst is. GGZ- en gehandicaptenorganisaties die daarnaast ook jeugdzorg aanbieden zijn om die reden niet in deze analyse meegenomen, ook al behalen zij een deel van hun omzet op grond van de jeugdwet. Organisaties met een omzet kleiner dan € 1 mln. - de zgn. micro-entiteiten - zijn buiten deze analyse gelaten, omdat zij door hun beperkte verantwoordingsplicht minder gedetailleerde gegevens publiceren, wat de validiteit van de indicatoren in dit rapport zou beperken.

Bij de analyse is gebruik gemaakt van de gegevens uit DigiMV (bron: CIBG, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, bewerkt en beschikbaar gesteld door Intrakoop).

Wie zijn wij

Intrakoop is de inkoopcoöperatie van de zorg voor circa 550 zorgorganisaties met meer dan 7.000 locaties. We verbinden leden en leveranciers met elkaar. Zo maken we goede zorg betaalbaar. Verstegen accountants en adviseurs is de huisaccountant van meer dan 100 zorgorganisaties. Zij controleren de jaarcijfers en geven bedrijfseconomisch en fiscaal advies.

1.2 Leeswijzer

In deze rapportage komt de situatie van de financiële positie, de bedrijfslasten, capaciteit en productie van de Nederlandse jeugdzorgsector in het jaar 2020 aan bod. De financiële positie wordt beschreven aan de hand van het resultaat, de solvabiliteit en de liquiditeitspositie. De bedrijfslasten worden nader getypeerd aan de hand van de inkoopuitgaven en de personeelskosten.

Personeelskosten bestaan uit:

- Salariskosten
- Sociale lasten
- Pensioenpremies
- Overige personeelskosten en
- Kosten voor personeel niet in loondienst (PNIL).

Waarvan de laatste twee in deze rapportage ook gerekend worden tot de inkoopuitgaven.

De inkoopuitgaven omvatten alle uitgaven van een organisatie waar een externe factuur tegenover staat. Binnen de inkoopuitgaven wordt onderscheid gemaakt tussen:

Inkoopgerelateerde exploitatiekosten, waaronder:

- Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten
- Algemene kosten
- Patiënt- en bewonersgebonden kosten
- Onderhoud en energiekosten
- Huur en leasing
- Personeel niet in loondienst
- Overige personeelskosten (grotendeels inkoopgerelateerd)

Investeringen:

- Investeringen in gebouwen en terreinen
- Investeringen in machines en installaties
- Investeringen in andere bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting
- Investeringen in materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen

2. Financiële positie

De jeugdzorgsector is het jaar 2020, met alle gevolgen van de coronacrisis, in financiële zin goed doorgekomen. De sector is er zelfs in geslaagd een wat hoger resultaatniveau te realiseren. De overige financiële indicatoren zijn nauwelijks veranderd. De compensatiemaatregelen voor de coronaschade lijken daarmee goed te hebben gewerkt.

Figuur 1 Financiële kengetallen jeugdzorgsector 2020

	Norm	2020	2019
Resultaat			
Totaal netto resultaat (x € 1 mln.)		38,1	15,1
Resultaataratio		1,3%	0,6%
Solvabiliteit			
Totaal eigen vermogen (x € 1 mln.)		508,3	480,9
Omzetratio	15%	17,4%	18,1%
Liquiditeit			
Liquideitsratio	1,0	1,6	1,6

2.1 Resultaat

De resultaten in de jeugdzorgsector zijn in 2020 hersteld, nadat deze in 2019 meer dan gehalveerd waren in vergelijking met 2018. Bedroegen de totale resultaten in 2019 nog een kleine € 15,1 mln., in 2020 zijn ze gestegen naar € 38,1 mln. De resultaataratio is relatief gestegen van 0,6% in 2019 naar 1,3% in 2020.

De totale bedrijfsopbrengsten zijn met +9,4% gestegen van € 2.664 mln. in 2019 naar € 2.915 mln. in 2020. De stijging van de opbrengsten heeft deels een incidenteel karakter doordat coronacompensatie en de subsidie voor de zorgbonus als opbrengsten zijn gepresenteerd in de jaarrekeningen.

De resultaatverbetering wordt ook zichtbaar in de afname van het aantal jeugdzorgorganisaties dat een verlies presenteerden. Van de 245 onderzochte organisaties hebben er 54 (22% procent) in 2020 een negatief resultaat gerealiseerd. In 2019 schreven 72 organisaties (29%) rode cijfers. Ongeveer de helft daarvan (35 organisaties) leden zowel in 2020 als in 2019 verlies. Dat is een indicatie dat de verliezen deels een structureel karakter hebben.

De jeugdzorgorganisaties met een negatief resultaat in 2020 lichten in hun jaarverslagen toe dat deze verliezen voornamelijk worden veroorzaakt door tarieven onder kostprijs, arbeidsmarktproblematiek en de bijbehorende hogere personeelskosten.

Als de resultaten worden beoordeeld naar omvang van de organisaties (zie figuur 2) wordt het bekende beeld zichtbaar dat de kleinere organisaties gemiddeld een beter rendement hebben dan de grotere organisaties. Bij de kleinere organisaties is er wel sprake van een grotere spreiding in de resultaataratio's. Opvallend is verder dat de resultaatverbetering in 2020 vooral door de kleinere en middelgrote jeugdzorgorganisaties is gerealiseerd. De grotere jeugdzorgorganisaties zagen de resultaten zelfs afnemen. Mogelijk speelt bij de grotere organisaties mee dat zij vaak een complexer

cliëntenbestand hebben. Hun cliënten kampen niet zelden met meervoudige complexe aandoeningen waardoor deze organisaties sneller in de problemen komen met de vergoedingen die zij van de gemeente ontvangen.

Figuur 2 Resultaatratio naar omvang zorgorganisatie

NVTZ-Omzetklasse	Aantal 2020	2020	2019
€ 1 tot € 10 mln.	181	4,1%	3,9%
€ 10 tot € 25 mln.	31	2,5%	0,3%
€ 25 tot € 60 mln.	24	0,6%	-1,0%
€ 60 tot € 300 mln.	9	-0,1%	0,5%

2.2 Solvabiliteit

De solvabiliteit¹ van de jeugdzorgorganisaties is, uitgedrukt als percentage van de totale bedrijfsopbrengsten, licht gedaald van 18,1% in 2019 naar 17,4% in 2020. Het totale eigen vermogen van de geanalyseerde organisaties is in 2020 gestegen met 5,7% van € 480,9 mln. naar € 508,3 mln. De omzetratio is gedaald doordat de opbrengsten in 2020 met 9,4% relatief sterker gestegen zijn dan het eigen vermogen in de sector.

De vermogensratio's van de sector als geheel zitten daarmee nog steeds boven de gangbare normen. Uit een verdere analyse van de vermogenspositie blijkt echter dat een groot aantal organisaties een kwetsbare vermogenspositie heeft. Eind 2020 hadden 130 organisaties (ofwel 53,1%) een weerstandsvermogen onder de gangbare norm van 15%. Dit waren er in 2019 127 (ofwel 51,8%). Dit betekent dat bijna de helft van de onderzochte jeugdzorginstellingen een kwetsbare vermogenspositie heeft. Dit zijn overigens vooral kleinere organisaties: 94 van de 130 organisaties met een weerstandsvermogen onder de 15% vallen in de omzetklasse € 1-10 mln. De grotere organisaties hebben over het algemeen een robuustere vermogenspositie.

2.3 Liquiditeit

De liquiditeitsratio is met 1,6 in 2020 gelijk gebleven ten opzichte van 2019. Bij een liquiditeitsratio groter dan 1,0 kan (veelal) aan de korte termijnverplichtingen worden voldaan. Een liquiditeit van 1,6 voor de sector als geheel kan dan ook in zijn algemeenheid als toereikend worden gezien. Tegelijkertijd biedt deze positie weinig buffer, zeker als sprake is van korte termijncontracten met gemeenten.

Het aantal organisaties in de 'gevaarzone' (liquiditeitsratio kleiner dan 1,0) is vrij stabiel gebleven. Dit waren er in 2019 40 (=16,3%) en in 2020 38 (=15,5%).

Het totaal van de liquide middelen van de sector is gestegen met +16% van € 414 mln. naar in totaal € 482 mln.

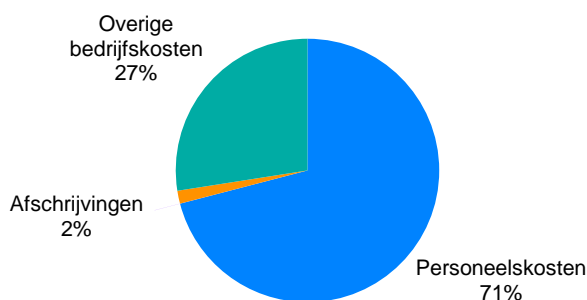
¹ Solvabiliteitsratio: het eigen vermogen uitgedrukt als percentage van de totale bedrijfsopbrengsten.

3. Bedrijfslasten

De jeugdzorgsector laat in 2020 een verbetering van het resultaat zien, doordat de bedrijfsopbrengsten met +9,4% sterker stijgen dan de bedrijfslasten (+8,8%). De totale bedrijfslasten van de onderzochte organisaties bedragen in 2020 € 2.883 mln. bij een totale omzet van € 2.915 mln.

De totale personeelskosten, inclusief inhuur van derden, nemen in 2020 71% van de totale lasten van de sector in beslag. De 'overige bedrijfskosten', waartoe het grootste deel van de inkoopuitgaven wordt gerekend, omvatten 27% van de totale lasten van een gemiddelde jeugdzorgorganisatie.

Figuur 3 Aandeel personeelskosten in totale bedrijfslasten jeugdzorg

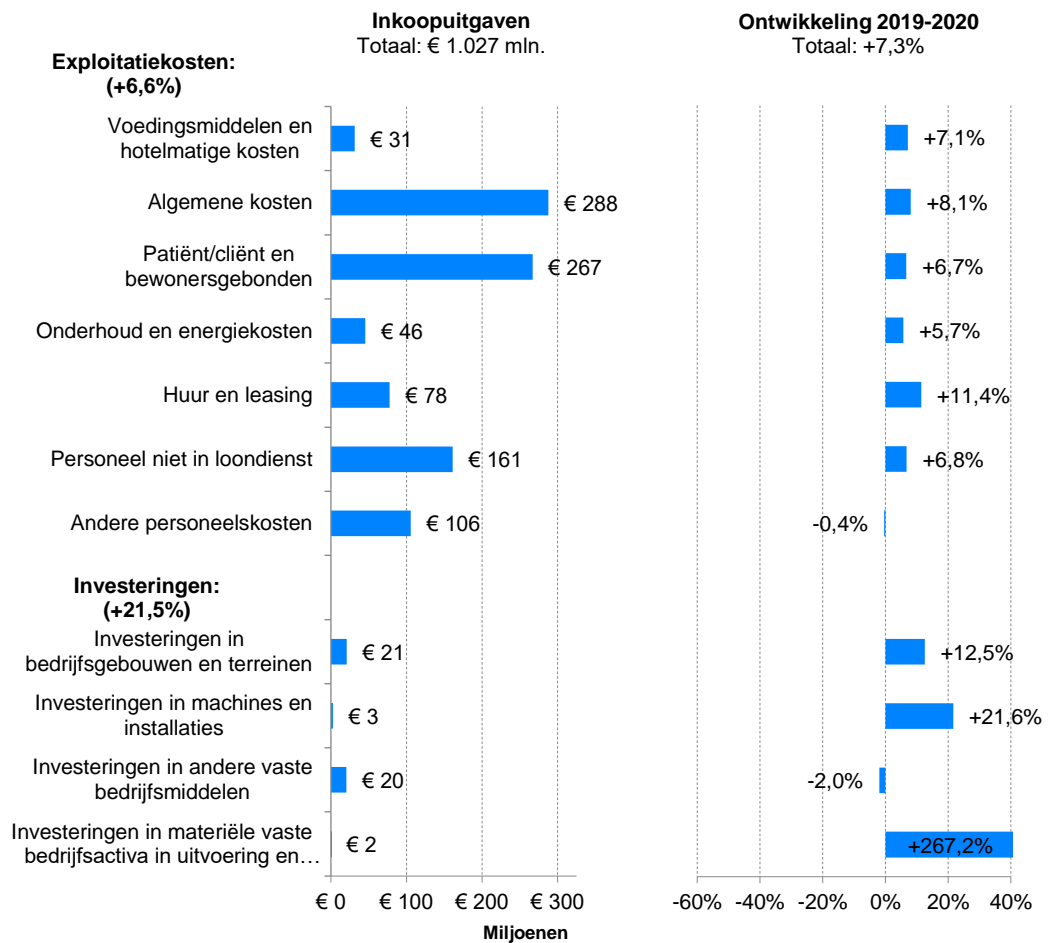

3.1 Inkoopuitgaven

Tot de inkoopuitgaven worden alle inkoopgerelateerde exploitatiekosten en investeringen gerekend. De onderzochte jeugdzorgorganisaties vertegenwoordigen in totaal € 1.027 mln. aan inkoopuitgaven. Veruit het grootste deel (€ 976 mln.) hiervan is exploitatiegerelateerd. De sector kent met € 51 mln. een lage investeringsgraad: dit is 5% van de totale inkoopuitgaven. Andere deelsectoren binnen de gezondheidszorg komen gemiddeld op 10-15%. Ook gelet op de betrekkelijk lage afschrijvingskosten kan worden geconcludeerd dat de sector ook de afgelopen jaren werd gekenmerkt door beperkte investeringen.

De inkoopuitgaven stijgen in 2020 aanzienlijk, met +7,3%, een toename die in lijn ligt met de eerdere stijging in 2019 (+8,0%). De toename is het gevolg van hogere exploitatiekosten (+6,6%). De investeringen laten in 2020 een sterke stijging zien van +21,5%, waarbij benadrukt wordt dat het effect hiervan op de totale kostenstijging beperkt is door het geringe aandeel. Binnen de exploitatiekosten is in de breedte een toename van alle kostensoorten zichtbaar, met uitzondering van de andere personeelskosten, die dalen met -0,4%. De groei van de investeringen komt vooral door de toename van de investeringen in materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering, waartoe onder meer de investeringen worden gerekend in nieuw- en verbouw.

Figuur 4 Verbijzondering inkoopuitgaven jeugdzorgsector 2020

Algemene kosten

De algemene kosten vormen met € 288 mln. de grootste kostensoort binnen de jeugdzorg: 30% van de totale inkoopgerelateerde kosten. De sector ziet deze kosten, die voor een groot deel kunnen worden gerekend tot de overhead, in 2020 toenemen. De algemene kosten, waartoe uitgaven aan administratie en registratie, communicatie, accountants- en externe advisering worden gerekend, stijgen met +8,10%.

Cliënt- en bewonersgebonden kosten

Cliënt- en bewonersgebonden kosten omvatten onder meer de uitgaven aan therapieën en geneesmiddelen. Bij sommige jeugdzorgorganisaties omvat het ook doorbelaste kosten door onderaannemers. In 2020 laten de cliënt- en bewonersgebonden kosten met +6,7% een aanzienlijke groei zien naar een totaal van € 267 mln. De stijging wordt slechts ten dele verklaard door een toename van het aantal cliënten met +0,9% in 2020.

Huur en leasing

De kosten voor huur en leasing laten met +11,4% een betrekkelijk sterke stijging zien. Het betreft veelal aangegane huurverplichtingen van vastgoed.

Investeringsen

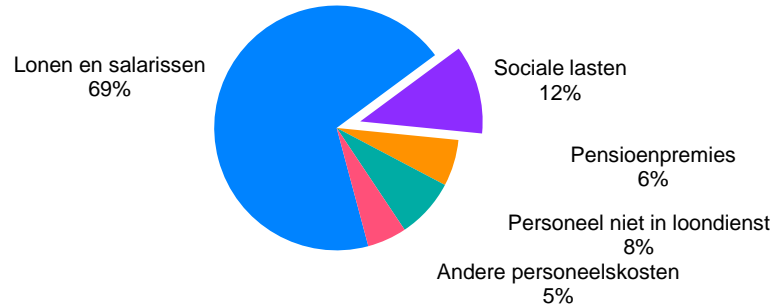
De totale investeringen van de onderzochte jeugdzorgorganisaties bedragen in 2020 iets meer dan € 51 mln². In vergelijking met andere deelsectoren in de gezondheidszorg betreft het zowel in absolute als in relatieve zin een geringe omvang. De toename van de investering komt voor een deel door sterk stijgende investeringen in materiele vast bedrijfsactiva in uitvoering, waartoe onder meer de investeringen worden gerekend in nieuw- en verbouw. Deze investeringscategorie is in vergelijking met 2019 ruim 2,5x zo groot (+267,2%). Het is een teken dat er in 2020 een aantal nieuw- en verbouwprojecten zijn gestart. Belangrijkste bijdrage hierin wordt geleverd door Levvel dat een bestaand behandelcentrum in Amsterdam verbouwt tot een nieuwe woonomgeving voor jongeren waar naast wonen, ook ruimte is voor leren, werken en ontspannen.

² Dit is inclusief € 5 mln. van Stichting Jeugdformaat waarbij door een aanpassing in de huurovereenkomst van vastgoed de komende jaren sprake is van operational lease en een pand in de jaarrekening weer is opgenomen onder de materiële vaste activa van de organisatie. Vanwege het incidentele karakter is dit bedrag niet in de grafiek verwerkt.

3.2 Personeelskosten

Bijna 70% van de totale personeelskosten (=69%) van de onderzochte jeugdzorgorganisaties gaat over lonen en salarissen.

Figuur 5 Verbijzondering personeelskosten jeugdzorgsector 2020

Onder de personeelskosten vallen:

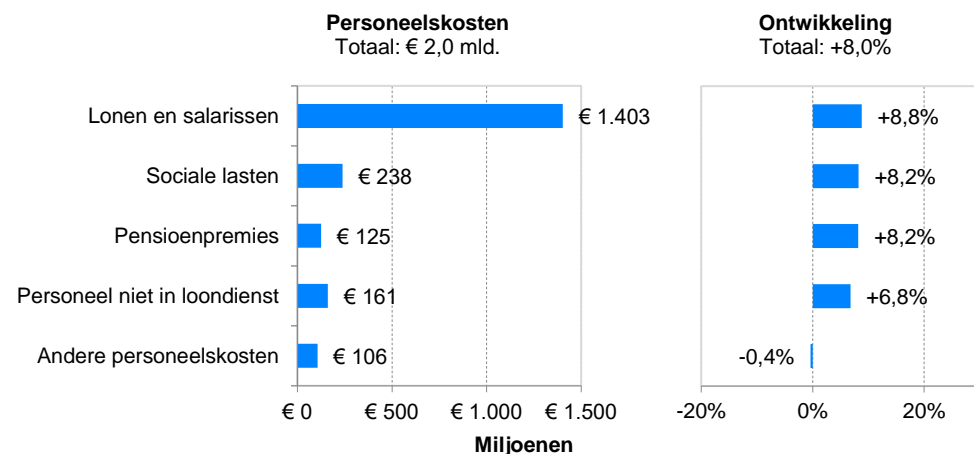
- Lonen en salarissen
- Sociale lasten
- Pensioenpremies
- Personeel niet in loondienst (inkoopgerelateerd)
- Andere personeelskosten (grotendeels inkoopgerelateerd)

De onderzochte jeugdzorgorganisaties hebben eind 2020 samen 26.421 fte. In 2020 ligt het aantal fte daarmee iets hoger dan in 2019 (+1,4%). Per saldo gaat het om een instroom van zo'n 400 fte in de sector. Van het totaal aantal fte betreft 81% patiëntgebonden arbeidsplaatsen. De overige 19% is niet-patiëntgebonden en kan daarmee tot de overhead worden gerekend.

In 2020 bedragen de totale personeelskosten € 2,0 mld. In vergelijking met 2019 is sprake van een stijging met +8,0%. Binnen de personeelskosten stijgen de lonen en salarissen met +8,7% door een toename van het aantal fte dat werkzaam is in de sector en een stijging van 4% als gevolg van cao-afspraken.

Door de aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt stijgen de kosten voor personeel niet in loondienst (PNIL) verder. De PNIL-kosten stijgen in 2020 met +6,8% na eerder in 2019 al met +6,3% te zijn toegenomen. Het legt op den duur de nodige druk op de realisatie van de financiële doelstellingen, doordat de tarieven van inleenkrachten hoger liggen. De andere personeelskosten zijn met -0,4% iets gedaald. Door de coronacrisis waren er minder reiskosten en ook minder opleidingen.

Figuur 6 Verbijzondering personeelskosten jeugdzorgsector 2020

De onderzochte jeugdzorgorganisaties tellen eind 2020 1.417 vacatures. Een aantal dat in vergelijking met 2019 +4,2% hoger ligt. Ruim driekwart (=79%) van de vacatures betreft cliëntgebonden vacatures. Het aantal moeilijk vervulbare cliëntgebonden vacatures – dit zijn vacatures die langer dan drie maanden open staan zonder een geschikte kandidaat te hebben gevonden – stijgt met +34,8% aanzienlijk sterker: een toename die in lijn ligt met de eerdere stijging in 2019 (+36,5%).

Het verzuimpercentage stijgt in 2020 licht verder naar gemiddeld 6,0%, komend van 5,3% in 2018 naar 5,9% in 2019. Een tekort aan medewerkers, complexe casuïstiek, agressie en bureaucratie zijn factoren die het verzuimpercentage doen toenemen. Het verzuim is daarmee vergelijkbaar met het gemiddelde in de GGZ-sector (6,2%), maar ligt wel lager dan in de VVT en de gehandicaptenzorg (respectievelijk 8,0 en 7,2%).

4. Capaciteit en productie

Het totaal aantal cliënten dat in 2020 onder behandeling is geweest of op een andere wijze zorg heeft ontvangen³, ligt in 2020 op ruim 330.790 cliënten, waaronder 126.000 nieuw ingeschreven cliënten en 123.000 cliënten die in 2020 zijn uitgeschreven. Het saldo van ruim 3.000 cliënten dat instroomt vertegenwoordigt een groei van +0,9%.

De capaciteit, uitgedrukt in het totaal aantal plaatsen dat gefinancierd vanuit de jeugdwet beschikbaar is voor verblijfszorg, daalt in 2020 met -3,7%. Bij de onderzochte organisaties gaat het in totaal om 7.776 plaatsen. Daarnaast tellen de onderzochte organisaties 780 plaatsen voor gesloten jeugdzorg. Dit aantal is nagenoeg gelijk aan het aantal plaatsen in 2019 (+0,6%).

³ Inclusief het aantal cliënten dat ook weer is uitbehandeld in 2020.

© 2021 Intrakoop en Verstegen accountants en adviseurs. Overname of reproductie van de inhoud van deze rapportage, op welke wijze dan ook, is uitsluitend toegestaan met bronvermelding 'Intrakoop en Verstegen accountants en adviseurs: Jaarverslagenanalyse Zorgsector 2020'. Het gegevensbestand dat ten grondslag ligt aan deze rapportage is eigendom van Intrakoop en voor geïnteresseerden tegen vergoeding opvraagbaar.

_intrakoop

Intrakoop u.a.

Regterweistraat 11a, 4181 CE Waardenburg
Postbus 67, 4180 BB Waardenburg
<http://www.intrakoop.nl>
<http://twitter.com/intrakoop>

Verstegen accountants en adviseurs

Noordendijk 189, 3311 RN Dordrecht
Postbus 574, 3300 AN Dordrecht
<http://www.verstegenaccountants.nl>
<http://twitter.com/VerstegenAcc>